

Zdroje

Lechta, V. (2010). Koptavost. Praha: Portál.

Lechta, V. a kol. (2003). Diagnostika narušené komunikační schopnosti. Praha: Portál.

Lechta, V. a kol. (2003). Terapie narušené komunikační schopnosti. Praha: Portál.

Model č. 4 Patogeneze koptavosti (Lechta, 2000b)

1. fáze: Vývojová dysfluence. Fyziologické neplnylosti (zpravidla repetice bez nadměrné námahy a psychické tenze) jako doprovodný příznak ontogeneze řeči, která ve většině případů spontánně zanikne.

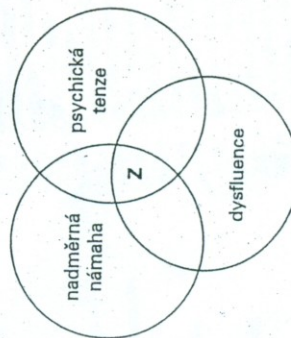

V případě nepříznivých okolností (např. genetická zátěž, chybná reakce prostředí na neplnylosti dítěte, orgánové odchylky, atypické mozkové procesy) dojde postupně k druhé fázi, přičemž se mohou střídát fáze koptavosti a plynulé řeči (*borderline stuttering*).

2. fáze: Incipientní koptavost. Přechod do patologie, zpočátku s omezením na proces mluvení; začínající průnik dysfluencí a nadměrné námahy. Mohou se vyskytnout prvky uvědomování si problému s řečí – zejména během aktu mluvení, první zátžky ztráty kontroly nad řečí.

V případě nepříznivých okolností fixace symptomatiky s postupným uvědomováním si handicapu (fixovaná koptavost) a pozvolný přechod do 3. fáze.

3. fáze: Chronická koptavost. Kompletní klinický obraz s postupnou habituací vzájemného průniku příznaků dysfluence, nadměrné námahy a psychické ten-

Neplnylost	Nadměrná námaha	Psychická tenze
Chronická koptavost (přibližně 14 let a více) habituace příznaků	prodlužování bloků spolu s tremorem rtů, sanice	logofobie, únikové, vyhýbavé chování, silné pocity frustrace a obav z komunikace, změny ve složitosti mluvy
Fixovaná koptavost (asi 7–13 let) převaha prolongací, repetice hlásek	bloky, napětí, tlačení, zápolení se slovy, narušené koverbální chování	rozpaky, pocit blamáže, vyhýbavé chování, situacioní strach, anticipování bloků a obtížných komunikačních situací
Incipientní koptavost (přibližně 5–7 let) prolongace, opakování částí slov, redukováná samohláska – schwa, sporadický výskyt období fluentní řeči	nepřirozená artikulace, vegetativní příznaky, znaky svalového napětí, někdy narušené koverbální chování, zvýšení tónu nebo akcelerace při dysfluenci	projevy netrpělivosti, hektika, občas uvědomění si obtíž, nejasné pocity frustrace, ustupující zrakový kontakt
Vývojová dysfluence (asi 3–4 roky) vsuvky, slovní repetice, opravy nekompletních vět	žádné nápadné projevy	žádné projevy

Tab. 6 Babulotogram

BALBUTIOTGRAM																			
Jméno a příjmení	Datum narození:	Věk: c.	m.																
Dýchání (stupně)	Fonace (stupně)	Artikulace (stupně)	Prozodické (stupně)																
☐ nepravdivé ☐ měkké ☐ hlasy vdech ☐ dýchací spazmy ☐ narušené dýchání ☐ i v klidu ☐ jiné:	☐ tvrdé hlas, začátky ☐ inspirací tvorba hlasu ☐ nepřirozeně vysoký hlas ☐ kolísání nízký hlas ☐ dysfonie ☐ jiné:	☐ nepřirozené artikulační postavení ☐ nazalizace ☐ dýslalie ☐ problémové hlásky ☐ jiné:	☐ přízvuk ☐ tempo ☐ melodie ☐ rytmus:																
KLINICKÝ OBRAZ																			
Dysfluence (%)	Nadmerná námaha (stupně)	Psychická tenze (stupně)																	
☐ R1 – repetice částí slov/slabik ☐ RS – repetice celých slov ☐ RSZ – repetice slovních zvrátů ☐ P – prologace ☐ I – interjekce ☐ TPA – lichá nesr. lokaliz. pauza ☐ PRER – přerušované slovo ☐ NEK – nekompletní slovní zvrát ☐ OP – oprava ☐ jiné:	☐ b – blik ☐ nakoch – Naruš. koverb. chování (5 nejvýraznějších symptomů NaKoch, s etiologií NN – symptom, stupně): 1. 2. 3. 4. 5.	☐ Včh – vyhýbavé chování ☐ Lg – logoblie ☐ nakoch – Naruš. koverb. chování (3 nejvýraznější symptomy NaKoch, s etiologií PT – symptom, stupně): 1. 2. 3. ☐ situační PT (3 nejléší kom. sat.) ☐ jiné:																	
% dysfluenci:	IA:	IZ:	Frekvence dysfluencí/min:																
Babulotograf																			
<table border="1"> <tr> <td>1. šepot</td> <td>2. simultánní řeč</td> <td>3. zpěv</td> <td>4. automaticky</td> <td>5. reproduce</td> <td>6. dokončování vět</td> <td>7. čtení/přečtení obrázků</td> <td>8. spontánní řeč</td> </tr> <tr> <td colspan="8"> ☐ Vývojevá dysfluence ☐ Incipientní koktavost ☐ Fiovaná koktavost ☐ Chronická koktavost </td> </tr> </table>				1. šepot	2. simultánní řeč	3. zpěv	4. automaticky	5. reproduce	6. dokončování vět	7. čtení/přečtení obrázků	8. spontánní řeč	☐ Vývojevá dysfluence ☐ Incipientní koktavost ☐ Fiovaná koktavost ☐ Chronická koktavost							
1. šepot	2. simultánní řeč	3. zpěv	4. automaticky	5. reproduce	6. dokončování vět	7. čtení/přečtení obrázků	8. spontánní řeč												
☐ Vývojevá dysfluence ☐ Incipientní koktavost ☐ Fiovaná koktavost ☐ Chronická koktavost																			
Datum: _____																			

Tab. 4a Záznamový arch – projev narušeného koverbálního chování

Localizace	Symptomy	Stupeň	Etiologie
HLAVA	nepřirozené pohyby hlavy grimasy		
TVAR A	evidentní spazmy na krku sraňování čela		
KRK	nepřirozené mhouření zvedání obočí		
OČI	přerušování zrakového kontaktu v momentě dysfluence pohyby řty		
ÚSTA	přehrocení otevřených ust během bliku temorů		
NOS	Frischešov symptom zatlouání dlaní v pěst		
RUCE	nepřirozené gestažulace		
NOHY	dopnutí při přerušování bliku zvedání ramín		
TRUP	pohyby trupem		
VEGETATIVNÍ PRÍZNAKY	poovní zčervenání zrychlování hlasu		

Index NaKoch

Obr. 9 Hierarchie příznaků breptavosti

Příznaky breptavosti první úrovně (týkající se obsahu výpovědi)	neuvědomování si problému slabé chápání výpovědi
Příznaky breptavosti druhé úrovně (týkající se formy výpovědi)	chudá skladba
Příznaky breptavosti třetí úrovně (týkající se substance výpovědi)	rychlé tempo řeči opakování hlásek, slabik, slov a vět embolofraze chybná artikulaace

Podstata terapie	Prognóza závisí	Příběh poruchy	Psychické vlastnosti	Ušinky:	Písmo	Hlasité čtení:	Ušinky:	Alkohol	Lebova efektu	Psychické vlastnosti	Podstata terapie	Prognóza závisí	Příběh poruchy	Psychické vlastnosti	Ušinky:	Písmo	Hlasité čtení:	Ušinky:	Alkohol	Lebova efektu	Psychické vlastnosti
zkoncentrování pozornosti na řeč	na soustředění	stálý	bezstarostnost přichlivosť impulzivnost povrchnost	zhoršují zhoršují	špatně plynule	dobře zřetelného textu neztřetelného textu	zhoršují zhoršují	alkoholu	Lebova efektu	bezstarostnost přichlivosť impulzivnost povrchnost	zkoncentrování pozornosti na řeč	na soustředění	stálý	bezstarostnost přichlivosť impulzivnost povrchnost	zhoršují zhoršují	špatně plynule	dobře zřetelného textu neztřetelného textu	zhoršují zhoršují	alkoholu	Lebova efektu	bezstarostnost přichlivosť impulzivnost povrchnost

Tab. 15 Podobnosti a rozdíly mezi breptavostí a koktavostí

Hlavní rozdíly	Breptavost	Koktavost
Základ poruchy	centrální / porucha řeči	neurovegetativní dysfunkce
Charakter poruchy	nekrébovly	krébovly
Uvědomění si poruchy	není	projevuje se
Charakteristické znaky:	<ul style="list-style-type: none"> specifické příznaky tempo řeči stavba výpovědi obava z vyslovnosti neklerných hlásek koncentrace pozornosti na řeč relaxace, uvolnění rdz jazyky soutřby a grimasy záznam EEG experimentálně vyvolány ochi tras melodie výpovědi 	<ul style="list-style-type: none"> opakování často příliš rychlé mnohy nesprávná neobjevuje se zlepšuje řeč zhoršuje projev zlepšují řeč spíše se neodjevují často rozsáhlý parametry se přibližují normě méně monotónní odchylka od normy více monotónní

